

בראשית כ"ב - עקידת יצחק – בראי הפרשנות.

מירי להב

אָנִי לֹא אֶקְרִיב, רַעִיָה הַרְנִיק

אָנִי לֹא אֶקְרִיב

בְּכוּרֵי לְעוֹלָה

לֹא אָנִי

בְּלִילוֹת אֱלֹהִים וְאָנִי

עוֹרְכִים חֲשָׁבוֹנוֹת

מִה מְגִיעַ לְמִי

אָנִי יוֹדַעַת וּמְפִירָה

תּוֹדָה.

אֲבָל לֹא אֶת בְּנֵי

וְלֹא

לְעוֹלָה

רעיה הרניק מתוך " שירים לגוני" מס' 6, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב, 1983)

מה קשה בסיפור העקידה?

בניגוד לשיר המצוטט, ובניגוד לציפיות של רובנו אברהם לא מתווכח עם אלוהים הוא מגיב בחיוב לקריאה להרוג את בנו. הסיפור קשה בשל הפגיעה בתדמית האל המופיע כאן כאל לא מוסרי, המתכחש לצווי שלו עצמו בעשרת הדברות - **לֹא תִרְצַח**. אנחנו עומדים נבוכים מול המודל שמציב אברהם כאבי האומה. אנחנו מוכנים לאמץ את ערך הכנסת האורחים שלו, את מלחמתו לצדק ולרחמים בסיפור סדום אבל נשאלת השאלה איזה ערך מנחיל הסיפור הזה?

האם מותר לרצוח את היקר לנו מכל בשם אלוהים?

למרבה ההפתעה משקלה הרב של פרשת העקידה עולה משיבוצה בתפילת שחרית, והיא תופסת מקום מרכזי בימים הנוראים, בסליחות (נוסח אשכנז) ונאמרת החל מערב ראש השנה ובמהלך עשרת ימי תשובה. תקיעת השופר בראש השנה קשורה אף היא לסיפור העקידה כדברי הגמרא:

"אמר רבי אבהו: למה תוקעין בשופר של איל? אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל, כדי

שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני"

(ראש השנה טז, ע"א)

כמורים אנו מחוייבים להתמודד עם השאלה מה המסר של סיפור קשה זה? איך סיפור זה יהיה משמעותי עבור תלמידנו?

הצעה דידיקטית להוראת סיפור העקידה

מומלץ לתת לתלמידים להעלות שאלות ולרשמן על הלוח תוך כדי מיון אני מציעה קריטריון מיון כדלקמן¹, ולאחר מכן יש להתייחס לשאלות בעזרת פרשנים והוגים שהתמודדו עם שאלות אלו:

שאלות המתייחסות לאלוהים

מדוע אלוהים זקוק לניסיון? האם אינו יודע את מחשבות האדם?

שאלות המתייחסות לאברהם

מה היו מחשבותיו הפנימיות? האם הסיפור מביע קונפליקט שהיה לו? מדוע אברהם לא מתווכח עם ה' כפי שהתווכח על הצלת סדום בבראשית י"ח? הקרבה למולך הייתה דבר מקובל בעולם האילי, אם כך מה גדולתו של אברהם בנכונותו להקריב את בנו?

מה ההבדל בין אברהם לבין אדם וחוה בהתייחסותם לצוו האלוהי? האם יש אפשרות שאברהם טעה בהבנת הפנייה האלוהית אליו?

שאלות המתייחסות ליצחק

האם ידע יצחק שהוא "השה לעולה" או לא ידע? האם שיתף פעולה עם אביו או הובל כשה לטבח? לאן נעלם יצחק בסוף הסיפור? מי הוא יצחק לאחר העקידה?

שאלות המתייחסות לשרה

היכן הייתה שרה? מדוע קולה אינו נשמע בסיפור? האם סיפור מותה קשור לסיפור העקידה?

שאלות המתייחסות לכל הדורות שלאחר אברהם

מהי הירושה שקיבלנו מסיפור זה בתקופות השונות?

---

¹ אימצתי את שיטתו של אבארבאנל שבפרושו שאל על סיפור העקידה 25 שאלות.

האם ה' זקוק לניסיון כדי לדעת?

על פי הפשט - כן. האדם הוא בעל בחירה חופשית והאלוהים לא יודע את בחירותיו ולכן רק לאחר העקידה אומר אלוהים **יב ואל־תִּשְׁלַח יְדְךָ אֶל־הַנֶּעַר וְאֶל־תַּעֲשֵׂ לּוֹ מֵאִמָּה כִּי | עֵתָה יִדְעֵתִי כִּי־יִרְא אֱלֹהִים אֶתָּה וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יְחִידֶךָ מִמֶּנִּי :** הפרשנות המסורתית התקשתה לקבל את הרעיון שאלוהים זקוק לניסיון על מנת לדעת את גודל האמונה של אברהם ולכן חלק מהפרשנים המסורתיים טענו שהניסיון הוא למען אברהם ולא למען אלוהים, ובכך פתרו בעיה תיאולוגית המתעוררת לנוכח היזקקות האל לניסיון. הרמב"ן מתייחס בפירושו לשתי האפשרויות:

"עניין הניסיון הוא לפי דעתי בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו, אם ירצה – יעשה, ואם לא ירצה- לא יעשה. ייקרא ניסיון מצד המנוסה, אבל המנסה יתברך יצוה בו להוציא הדבר מן הכוח אל הפועל, להיות שכר מעשה טוב, לא שכר לב טוב בלבד" (הרמב"ן בפרושו לבראשית כ"ב)

הסבר נוסף מביא ליכט² הוא טוען שללא סיפור העקידה היינו יודעים כי אברהם נהג בצדקה עם המלכים במלחמת כדלעומר, וכי שמע בקול האלוהים אשר ציווהו ללכת מארצו וממולדתו אל ארץ כנען וכן שמע בקול שרה אשתו בעניין גירוש הגר וישמעאל, אבל לא היינו יודעים כי היה ירא את האלוהים בכל לבו. מסתבר כי למען שלמות דמותו של אותו צדיק, אשר נועד להיות אביהם של זרע עבדי-ה' חייבת הייתה, ההשגחה העליונה לנסותו. כלומר העקידה נועדה לקורא ולעיצוב דמותו של אברהם כאבי האמונה הישראלית. גם הרמב"ם לא מקבל את פשט הפסוק לגבי הידיעה האלוהית שבאה לאחר הניסיון, וטוען שהידיעה לאחר הניסיון היא של בני האדם.

"אברהם אבינו לא מיהר לשחוט את יצחק מתוך פחד מן האל פן יהרגנו או ירושש אותו, אלא אך ורק בגלל אהבתו יתעלה ויראתו המוטלים על בני-האדם; לא בשל ציפייה לשכר ולא מתוך פחד מפני עונש, כמו שהסברנו בכמה מקומות. לכן אמר לו המלאך: כי עתה ידעתי כי ירא אלוהים אתה (בראשית כ"ב, 12), כלומר: "במעשה הזה אשר בגללו יִאָמַר עליך ירא אלוהים ידעו כל בני-אדם מה הוא קצה גבול יראת ה'". (הרמב"ם מורה נבוכים, ג' כד)

שאלות המתייחסות לאברהם.

א. הגישה הרואה בנכונות אברהם לעקוד את בנו עניין לשבח.

על פי גישה זו אברהם עמד בניסיון כי הבין שאמונה פרושה היענות מוחלטת לצוו האל שלא על מנת לקבל שכר, לייבוביץ טען³ שניסיון העקידה עורך הבחנה בין שני סוגי מאמינים - מאמינים

² ליכט בספרו " הניסיון במקרא וביהדות של תקופת בית שני
³ ישעיהו לייבוביץ, שבע שנים של שיחות על פרשת השבוע, 77 - 87

לשמם ומאמינים שלא לשמם. עד סיפור העקידה קיבל אברהם הבטחות רבות לריבוי זרע, ולאחר ההבטחות צוין שהוא האמין בה', ונשאלת השאלה: אם לא היו הבטחות האם היה מאמין בה? לדוגמה – פרק ט"ו פסוק 5 וַיֵּצֵא אֱלֹהֵי הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַבְּטֵנָה הַשְּׁמַיְמָה וְסִפְרֵ הַפְּזוּכָיִם אִם־תּוּכַל לְסַפֵּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זְרַעֲךָ: וַיִּהְיֶה אֱמִינָה וַיִּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה על פי לייבוביץ, ההולך בדרכו של הרמב"ם, פרשת העקידה מלמדת כי כל מה שנותר לאברהם לאחר צו זה היא אך ורק עבודת ה' טהורה שאינה קשורה בשום הבטחה או שכר. וזוהי האמונה במשמעותה העמוקה ביותר.

מה ההבדל בין אברהם לבין המקריבים את בנם למולך?

כדוגמה ניתן לעיין במלכים ב ג 26 וַיֵּרָא מֶלֶךְ מוֹאָב כִּי־חָזַק מִמֶּנּוּ הַמִּלְחָמָה וַיִּקַּח אוֹתוֹ שְׁבַע־מֵאוֹת אִישׁ שַׁלְף חָרֵב לְהַבְקִיעַ אֶל־מֶלֶךְ אֲדוֹם וְלֹא יָכֹלוּ: כִּי וַיִּקַּח אֶת־בְּנוֹ הַבְּכוֹר אֲשֶׁר־יָמְלֹךְ תַּחְתָּיו וַיַּעֲלֵהוּ עֲלֶיהָ עַל־הַחֲמָה וַיְהִי קַצְפ־גְּדוֹל עַל־יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ מֵעֲלָיו וַיָּשֻׁבוּ לְאֶרֶץ מוֹאָב הַקְּרִיב אֶת בְּנוֹ בַּעֲקוּבוֹת מִצּוּקָה, ההקרבה הייתה לצורך תכלית מסוימת, הקרבת הבן הוא מעין שוחד הניתן לאלים כדי לקבל תמורה, בדרך כלל ניצחון במלחמה (כך גם בסיפור בת יפתח ובסיפור היווני על אגממון ואיפיגניה בתו). אברהם מקריב את יצחק שלא על מנת לקבל גמול, הוא מקריב את הגמול החשוב ביותר - בנו. לא מתוך חשש מעונש, שכן איזה עונש יכול להיות יותר גדול מהקרבת הבן?

כל גילויי האמונה של אברהם בפרקים הקודמים לעקידה היו מלווים בהבטחת שכר, צאצאים וארץ.

את ה"לך לך" הראשון נוהגים להשוות ל"לך לך" שלפנינו, אבל הדומה בא לדעתי ללמד על השוני. בפרק י"ב לאחר הצו מרעיף האל על אברהם ברכות, שורש ב.ר.כ מופיע 5 פעמים. הציות לצו ב "לך לך" הראשון כדאי מאוד כי הוא מלווה בתמורה.

בבראשית ט"ו 6 נאמר וַהֲאֵמֵן בְּה' מה שקדם לאמירה זו היא הבטחה אלוהית לאברהם לזרע, הוא נבחן אם מאמין הוא כי ה' ייתן לו זרע למרות גילו וגיל שרה אשתו.

דרכו של אברהם מלווה בהבטחות עד לפרק כ"ב בו כל ההבטחות נשללות באמירה אחת. יתירה מכך, ההבטחה שקוימה – מתן זרע - עומדת להילקח ממנו.

מכאן שאברהם נבחן בסוג האמונה בה הוא מחזיק. האם זו אמונה לשמה או לא לשמה. מבחינה זאת, נסיונו של אברהם דומה מאוד לניסיון של איוב - האם ימשיך להאמין גם כאשר הכול נלקח ממנו?

אברהם לא שוקל את ההוראה האלוהית בכלים רציונאליים לא מפעיל את התבונה אלא רק את האמונה הגדולה והביטחון בה'. ככתוב במשלי ג 5: בְּטַח אֱלֹהֵי בְּכַל־לִבְךָ וְאֶל־בֵּינְתֶיךָ אֶל־תִּשָּׁעַן. פעמיים אנחנו רואים שאברהם היה רוצה מאוד שהעקידה לא תצא לפועל כשאמר אל נערי וְשִׁבְו־לְכֶם פֹּה עִם־הַחֲמוֹר וְאֲנִי וְהַנְּעָר נִלְכָּה עַד־כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוָבָה אֲלֵיכֶם וכשאמר

אֱלֹהִים יִרְאֶה-לוֹ הַשָּׁה לְעֵלְהָ בְנִי. על פי הפשט רצה להסתיר את האמת מיצחק אבל אפשר זהביע כאן משאלת לב? קיווה שה' ימצא שה אחר. קיווה שיחזור עם יצחק אל הנערים. במקום שכשלו אדם וחווה הוא לא כשל. חוה עוברת על צוו אלוהי לא ברור, לא מנומק ולא רציונאלי כי היא מפעילה את התבונה והסקרנות, ונמשכת לפרי מתוך תאוה לחומר ומתוך הפעלת החושים. אברהם נמצא בעולם של אמונה שאינו פועל על פי חוקים של תבונה. אברהם כאן מציל את האנושות מהחטא הראשון ומ"ארס הנחש" דווקא בכך שהוא מקבל את היסוד הנסתר, הלא ברור הקיים באלוהות – האל לא תמיד ברור ואיננו כפוף לשום חוק

ב. הגישה הרואה בסיפור העקידה אישור לקיומו של מוסר אלוהי

גישה זו רואה את עיקר מעשה העקידה בקריאה האלוהית לא להקריב את יצחק. כלומר, חשיבות הסיפור איננה בתחילתו אלא בסופו. על פי סוף הסיפור מתברר שהאל אינו מעונין בקרבן אדם. **פסוקים 11-12** וַיִּקְרָא אֱלֹהִים מִלְּאָף ה' מִן-הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אֲבִרְהָם | אֲבִרְהָם וַיֹּאמֶר הַנְּנִי : יב וַיֹּאמֶר אֶל-תְּשַׁלַּח יָדְךָ אֶל-הַנֶּזֶר וְאַל-תַּעַשׂ לוֹ מְאֹמָה כִּי | עֵתָה יִדְעֵתִי כִּי-יִרְאֶה אֱלֹהִים אֶתָּה וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת-בְּנִיךָ אֶת-יְחִידְךָ מִמֶּנִּי: לא בטול המוסר מפני הצו האלוהי הוא הלקח של הסיפור כי אם דווקא אישורו של המוסר.

רעיון זה מצוי גם בדברי ירמיהו י"ט 5 וּבָנֹו אֶת-בְּמֹות הַבַּעַל לְשָׂרְף אֶת-בְּנֵיהֶם בְּאֵשׁ עֲלֹות לְבַעַל אֲשֶׁר לֹא-צִוִּיתִי וְלֹא דִבַּרְתִּי וְלֹא עֲלֵתָה עֲלֵי לְבִי וְכך בדברי חז"ל (תנחומא וירא מ'):

"אשר לא ציוויתי זו בת יפתח

ולא דיברתי- זה בנו של מישע מלך מואב

ולא עלתה על ליבי – זה יצחק בן אברהם "

ג. הגישה הטוענת שאברהם נכשל בניסיון ושגה בהבנת הצו האלוהי.

על פי גישה זו אברהם נכשל בניסיון. בבסיס הניסיון לא עמדה השאלה האם הוא יבצע את הפקודה, אלא האם יתנגד לצוו הנורא, האם ינקוט בתקדים של סיפור סדום? לטענת חנה ספראי⁴:

"אין זה סיפור של נאמנות מוחלטת ונשגבת אלא דווקא סיפור על המתחים הפנימיים בחייו של המאמין. האמונה עלולה לגרור את המאמין למחוזות אסורים. ההתמסרות ללא עוררין וללא ביקורת עשויה להעמיד במבחן את אנושיותו, מוסריותו ומחויבותיו של האדם בעולמו. העקידה היא הסיפור המאפשר לקורא לבחון מה הן גבולות האמונה. כיצד התמסרות לאמונה יכולה להפוך לחטא דתי ואנושי כאחד. אין ספק שאחת מן השאלות המרכזיות בתובנה דתית

⁴ חנה ספראי " למסורת הביקורת על עקידת יצחק – ספר ישורון מ' ששר (עורך) ירושלים תשנ"ט עמ' 137-162

היא השאלה של האוטונומיה הדתית מול המשמעת הדתית. וסיפור העקידה מעצב אותה

לכלל דרמה אישית בחייו של אברהם"

גם שולמית הר אבן⁵ סוברת שאברהם לא עמד בניסיון. אברהם נוסה אם ינהג כעובדי האלילים או יהיה המונותאיסט הראשון שיתנגד לקורבן אדם. ואברהם לא התנגד. ביסוס לגישה זאת קיים אולי בכך שאין עוד דיבור אלוהי לאברהם לאחר פרק כ"ב, ואף את ההוראה **אַל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנֶּעֱר** אומר מלאך ה' ולא ה'.

האם ידע יצחק שהוא הקרבן לפני שנעקד? לאן נעלם יצחק לאחר העקידה? מה טיב היחסים

בין יצחק לאביו לאחר העקידה?

וַיִּקַּח אֲבֹרָהֶם אֶת־עֵצֵי הָעֵלֶה וַיִּשֶׂם עַל־יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת־הָאֵשׁ וְאֶת־הַמֶּאֱכָלֶת וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו : ז וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־אֲבֹרָהֶם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הֲנִי הָאֵשׁ וְהַעֲצִים וְאִנִּי הַשָּׂה לְעֵלֶה : ח וַיֹּאמֶר אֲבֹרָהֶם אֶל־הַיָּם יִרְאֶה־לּוֹ הַשָּׂה לְעֵלֶה בְנִי וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו .

בדו שיח עם אביו מזכיר יצחק את האש והעצים אך משמיט את המילה " מאכלת" ייתכן שההתעלמות מעידה על פחדיו של יצחק. תגובתו העמומה של אברהם בפסוק 8 לא מפיגה כפי הנראה את חששותיו, ובכל זאת ישנה חזרה על הביטוי "וילכו שניהם יחדיו" גם לאחר שחשד יצחק שהוא הקרבן המשיך ללכת עם אביו ברצון.

ביטוי לדברים אלו יש במדרש המתאר את שיתוף הפעולה המלא של יצחק.

"בשעה שבקש אברהם לעקוד יצחק בו אמר לו: אבא, בחור אני וחוששני שמא יזדעזע גופי מפחדה של סכין

ואצערך, ושמא תפסל השחיטה ולא תעלה לך לקרבן, אלא כפתני יפה יפה, מיד ויעקוד את יצחק. כלום יכול

אדם לכפות בן שלושים ושבע אלא לדעתו? ..." (בראשית רבה סדר וירא פרשה נו סימן ח')

בפסוק 19 נאמר וַיֵּשֶׁב אֲבֹרָהֶם אֶל־נְעָרָיו וַיִּקְמוּ וַיִּלְכוּ יַחְדָּו אֶל־בְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּשֶׁב אֲבֹרָהֶם בְּבְאֵר

שֶׁבַע. יצחק איננו נזכר. האם לא שב עם אביו? העובדה שלא מוזכרת שיבתו עם אביו הולידה

פרושים רבים ואציין אחד מהם⁶:

בבראשית כ"ד: 62 נאמר וַיִּצְחָק בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לַחֵי רְאִי וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנְּגֹב. מקום זה

מקושר להגר בפרק ט"ז יג ו תִּקְרָא שֵׁם־ה' הַדֹּבֵר אֵלֶיהָ אֵתְהָ אֶל רְאִי כִי אָמְרָה הַגֵּם הַלֵּם

רְאִיתִי אַחֲרֵי רְאִי. יד עַל־כֵּן קָרָא לְבְּאֵר בְּאֵר לַחֵי רְאִי הִנֵּה בֵּין־קֹדֶשׁ וּבֵין בְּרֵד. ייתכן שיצחק

לאחר העקידה לא חוזר עם אביו והולך להתגורר עם הגר וישמעאל. פרוש זה מניח שהיה נתק בין

אברהם לבנו לאחר העקידה. נתק המעיד על מורת רוחו של יצחק ממעשה אביו.

אסא כשר⁷ מתייחס להשמטת הביטוי "אשר אהבת" המופיע בבראשית כ"ב 2 מפסוק 12:

⁵ שולמית הר אבן "הנסיון" בספר תסמונת דולסיניאה עמ' 135-137

⁶ פרוש זה שמעתי לראשונה מרוני מגידוב בשיחה שקיימנו על הפרק.

⁷ אסא כשר – פרשת וירא- טעותו של אברהם אבינו (אינטרנט)

יב וַיֹּאמֶר אֶל־תְּשַׁלַּח יָדְךָ אֶל־הַנָּעַר וְאֶל־תַּעֲשֵׂ לּוֹ מֵאֹמֶה כִּי | עֵתָה יִדְעֵתִי כִּי־יֵרָא אֱלֹהִים
אֹתָהּ וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יְחִידְךָ מִמֶּנִּי : לדעתו –

"לאחר שאברהם שלח את ידו אל המאכלת לשחוט את בנו, שוב אין מקום להמשיך ולתאר את
יצחק בביטוי "אשר אהבת". מי ששלח את ידו אל המאכלת לשחוט את בנו, גם אם את בנו לא
שחט, את אהבת בנו בלבו שחט גם שחט"

את אברהם ויצחק איננו פוגשים יחד לאחר סיפור העקידה, רק לאחר נישואיו נאמר שיצחק מביא
את רבקה האהלה שרה אמו, יצחק כאמור יושב בבאר לחי רואי בראשית (כ"ד 62) ואילו אברהם
יושב בבאר שבע (כ"ב 19).

איך השפיע אירוע העקידה על יצחק?

יצחק קורא לעשיו לברכו ומנמק א וַיְהִי כִּי־זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶין עֵינָיו מֵרָאִת וַיִּקְרָא אֶת־עֵשָׂו | בְּנוֹ
הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲנִנִּי : ב וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא זָקַנְתִּי לֹא יִדְעֵתִי יוֹם מוֹתִי

ידוע שיצחק חי שנים רבות לאחר האירוע המתרחש בפרק זה האם ניתן להניח שתחושת המוות
מלווה אותו כל העת לאחר האירוע הטראומטי של העקידה?

נאמר עוד שכהו עיניו, אולי העדיף לא לראות את המציאות? העדיף לא לדעת?

התחושה של ספק יודע ספק לא יודע מלווה אותו גם בסיפור תרמית יעקוב: האם ידע שיעקב הוא
העומד מולו או לא ידע? הדבר מעוצב בסיפור בבראשית כ"ז באופ שאינו ניתן לתשובה חד משמעית
והדבר נעלם מאיתנו...

אלי ויזל⁸ מתייחס ל שאלה –

"מדוע נקרא הטרגי שבאבותינו בשם "יצחק", מלשון צחוק? לדעתו הסיבה לכך היא שכניצול, כשורד
הראשון היה עליו ללמד אותנו שאפשר לסבול ולהתייאש חיים שלמים, ועדיין לא לוותר על אומנות
הצחוק.

יצחק, מעולם לא השתחרר מהאירועים הטראומטיים שהפרו את שלווה ילדותו, השואה משמעו המילולי-
קורבן לעולה, הותירה בו צלקות והמשיכה לרדוף אותו כל ימי חייו, אך הוא שמר על היכולת לצחוק
ולמרות הכול הוא צחק."

שרה – הקול החסר בסיפור .

בראשית כ"א יש לשרה תפקיד מרכזי מאוד - היא דורשת מאברהם לשלח את הגר ובנה מביתם,
קולה נשמע באופן ברור המשפיע על מהלך הסיפור. ה' אומר לאברהם יב אֶל־יָרֵעַ בְּעֵינֶיךָ

עַל־הַנָּעַר וְעַל־אִמְתּוֹךָ כֹּל־אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלָיךְ שָׂרָה שְׁמַע בְּקוֹלָהּ כִּי בִי־צָחַק יִקְרָא לָךְ זָרַע:

בסיפור העקידה שרה לא מופיעה, אברהם משכים בבוקר, אולי כדי להתחמק ממפגש עימה, והולך
לעקוד את בנם ללא ידיעתה. שרה מופיעה לאחר העקידה, כאשר הכתוב מספר לנו על מותה.

בחלק מהמדרשים וכך גם בפרוש רש"י נקשר מותה של שרה לסיפור העקידה

⁸ מתוך סיפורי ראשית- רב שיח על שאלות אנושיות בספר בראשית עמ' 316

"נטל את יצחק בנו והעלהו הרים, והורידו גבעות, ובנה מזבחה וסידר עצים ... ואילולא שקראו מלאך מן השמים כבר היה נשחט.

כשחזר יצחק אצל אמו ואמרה לו: היכן היית, בני?

אמר לה: נטלני אבי, והעלני הרים, והורידני גבעות וכו'.

אמרה: אבוי על בן של אם רווית יגון, אילולא המלאך כבר היית שחוט.

אמר לה: כן.

באותה שעה צווחה שישה קולות כנגד שישה תקיעות.

אמרו: לא הספיקה את הדבר עד שמתה, זהו שכתוב: "ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה,

ומהיכן בא? רבי יהודה בן רבי סימון אמר: מהר המוריה בא. (יקרא רבה, פרשת אחרי מות, פרשה כ,

סימן ב)⁹

בין אם המספר ביקש לרמוז לכך ששרה אכן מתה לאחר העקידה, ובין אם סיפור המוות הוכנס בידי העורך לאחר סיפור העקידה, המסר הוא אותו מסר, חיייה של שרה הסתיימו כשהבינה שבנה כמעט נשחט ע"י אביו.

בשירו חיי שרה כותב בנימין גלאי¹⁰:

יְהִי

חַיֵּי שָׂרָה

מֵאָה שָׁנָה, עֶשְׂרִים שָׁנָה, שִׁבְעַת שָׁנִים.

שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה.

וְתַמָּת –

אֶךְ בְּאֶמֶת כָּבֵד נִרְהַיְמִים רַבִּים, רַבִּים לְפָנָי

שְׁמִשְׁכָּנָה הָאֲחֵרוֹן הִיא עֶפְרַיִם.

וְהָאֲרוֹן שָׁבַד שְׁכָבָה הִיא עֲשׂוֹי כָּל-הַשָּׁנִים

זָכְרוֹן עֲצִים מְבַקְעִים עַל הַר אֲחֵר,

עַל הַר אֲחֵר, בְּאֶרֶץ מוֹרִיָּה.

הירושה שקיבלנו - " אבל את השעה היא הוריש לצאצאיו הם נולדים ומאכלת בליבם"¹¹

בתקופות השונות בהיסטוריה ובמיוחד בתקופת מסעי הצלב אנשים שחטו את ילדיהם כדי שלא יאולצו להמיר את דתם. הם לא שמעו את הקריאה "אל תשלח ידך אל הנער" וראו באמונה באל ערך עליון העולה על ערך קדושת החיים.

דוגמה מוקדמת לכך בסיפור על חנה ושבעת בניה, כאשר הוציאו את בנה השביעי להורג

"אמרה להם אימו: הביאוהו אלי ואנשקו קצת

⁹ מסקנה מתבקשת ממדרש זה שיצחק יה בין 37 בעת העקידה נולד כשאמו הייתה בת תשעים (בראשית י"ז 17) אמו הלכה לעולה בת 127 (בראשית כ"ג 1)

¹⁰ מתוך הספר "לנצח אנגנך" מלכה שקד עמ' 412

¹¹ ירושה' חיים גורי מתוך הספר "לנצח אנגנך" עמ' 96

אמרה לו: בניי לכו ואמרו לאברהם אביכם אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה
מזבחות
אף היא עלתה לגג ונפלה ומתה
יצתה בת קול ואמרה (תהלים קיג): אם הבנים שמחה) "גיטין פרק ה דף נז, ב)

בימינו מרבים להשוות בין סיפור העקידה לבין הנופלים במערכות ישראל, בטוויי לכך יש בשירים רבים שכתבו משוררים על כך,¹² כולל השיר שפתח מאמר זה והוא פרי עטו של אם שכולה.

סיכום

יהא הפירוש שיבחר הקורא אשר יהא, המסקנה ברורה - אין להבין את מעשה העקידה באופן מילולי ולקבלו כמדריך מעשי להתנהגות אנושית.

ועוד –

בל נשכח, 70 פנים לתורה....

לדעתי, טוב שנעלה שאלות, נשמע תשובות, נציע פתרונות שהובאו בפרשנות, ניתן לגיטימציה לכל דעה, נבחן אותה ונאפשר דיון פתוח ומפרה. אל לנו לחשוש מקריאה ביקורתית, יש לזכור שהתובנה העולה מפשט הכתוב היא שבסולם הערכי של המאמין, האמונה באל עומדת מעל אהבת הורים לילדיהם, רעיון מטלטל למתבגרים המורגלים לחשוב שהם מצויים במרכז עולמם של הוריהם.

המלצה לקריאה נוספת

1. סיפורי ראשית / רב שיח על שאלות אנושיות בספר בראשית (עורכת תניא ציון) עמ' 293 – 337
2. עקידת יצחק בפרשנות המיסטית והפילוסופית של המקרא / אלכסנדר אבן חן
3. שבע שנים של שיחות על פרשת השבוע / ישעיהו לייבוויץ עמ' 77-87

---

¹² בספר " לנצח אנגנך" מלכה שקד עמ' 92-115